

การพัฒนาแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคม อยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย

The Development a Knowledge Management Model of Goodness Bank
to Reinforce Create Green and Happiness Society of Thai Community

เบญจมาศ เมืองเกษม¹

ไวยยศ ไพวิทยศิริธรรม² นรินทร์ สังข์รักษา³ อีรศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา สภาพการณ์การจัดการความรู้และการปฏิบัติที่เป็นเลิศของธนาคารความดี 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย 4) เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย โดยใช้ทั้งเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ สถิติพรรณนาวิเคราะห์ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหาและการถอดบทเรียน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการณ์การจัดการความรู้ธนาคารความดี พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการปฏิบัติที่เป็นเลิศธนาคารความดี พบว่า เป็นเลิศในด้านทุนทางสังคม ด้านรูปแบบการจัดการความรู้ของธนาคารความดีมีวิธีการที่เป็นเฉพาะ และด้านความเข้มแข็งของชุมชน 2) การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย พบรูปแบบคือ "RONGPLAKHAO Model" 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดี พบว่า จากการที่ได้เรียนรู้ผ่านการศึกษาดูงานได้นำมาสู่การวางแผนการดำเนินงาน มีการประชุมชี้แจงเพื่อเตรียมชุมชนด้วยการทำความดี รวมทั้งสร้างทีมแกนนำ การอบรมเพื่อยกระดับการจัดการความรู้ ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจในด้านวิทยากร

¹ดุขภูมิติต สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาดุขภูมิติต

³รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาดุขภูมิติต

สถานที่/ระยะเวลา ความรู้ความเข้าใจ และการนำความรู้ไปใช้ อยู่ในระดับมาก สำหรับการจัดเวทีแลกเปลี่ยนรู้ ได้สร้างความเข้าใจทางด้านมิติการจัดการความรู้ของธนาคารความดีมากขึ้น มีความภาคภูมิใจที่มีธนาคารความดีเป็นศูนย์รวมการทำความดีที่ส่งเสริมให้คนทำความดี และการประชุมสัมมนาข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทยพบว่า จุดแข็งของธนาคารความดีได้สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับชุมชน และข้อจำกัดที่ค้นพบของธนาคารความดี ปัญหาการขาดแคลนแกนนำ ทางออกของการแก้ไขปัญหาและแนวทางการขับเคลื่อนธนาคารความดี คือ สร้างแกนนำจากรุ่นใหม่ ผลิตรายหรือกระบวนการที่เกี่ยวกับการเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ 4) ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการความรู้ของธนาคารความดีพบว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีความถูกต้องและมีความเป็นประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และครบถ้วนสมบูรณ์

คำสำคัญ : การจัดการความรู้ ธนาคารความดี สังคมอยู่เย็นเป็นสุข

Abstract

The objectives of this research were 1) to study circumstances of goodness bank knowledge management and the excellent practices. 2) to develop knowledge management model of goodness bank to reinforce create green and happiness society of thai community 3) to try out the develop knowledge management model of goodness bank to reinforce create green and happiness society of thai community 4) to evaluate and improve model of goodness bank to reinforce create green and happiness society of thai community. This research used both qualitative and quantitative research tools. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, content analysis and lesson learned.

The results of this study were as follow: 1) the circumstances of knowledge management and need of goodness bank showed that the overall was abundant at the level. 2) development of knowledge management model of goodness bank to reinforce social green and

happiness for thai community. It entitled "RONGPLAKHAO Model" 3) the result of using knowledge management model of goodness bank was found that learning through study visit led to the implementation plan. For the meeting preparation, it was clarification meeting with community leaders to make understanding. Including team building and leadership. The workshop to enhance knowledge management found that the knowledge scores after training higher than before training, the evaluation in overall of trainees was satisfied in high level. For knowledge sharing forum to make more understanding the dimension of knowledge management and goodness bank and pound to have goodness bank being the activities center to encourage people to do good things. The meeting for policy recommendation found that the strength of the goodness bank was a good image to the community. Limitation of goodness bank was found that the shortage of leaders. The solution of the problem and to dynamic goodness bank were leaders building from generation X to generation Y, materials production or processes related to the dissemination of knowledge to be effective. 4) The evaluation and improvement of the knowledge management model of goodness bank found that the appropriation, possibility, accuracy and advantages were highest at the level in overall and completion.

Keywords : The knowledge management, goodness bank, green and happiness

บทนำ

การพัฒนากระแสหลักตามระบบทุนนิยม มักจะมุ่งเน้นการเจริญเติบโตเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ซึ่งให้ความสำคัญต่อมิติความเป็นธรรมทางสังคมน้อยมาก นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาอาจจะให้ความสำคัญกับภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นผลทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ตามวิถีทางของความทันสมัย ให้ทุกคนมีชีวิตตามที่ต้องการ

ไปสู่ความเป็นคนทันสมัย (modern man) จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังเผชิญนี้ส่งผลกระทบร้ายแรงไปสู่ประชาชนเกือบทุกระดับของสังคมไทย (กรมการพัฒนาชุมชน, 2549) โดยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเมือง ได้กลายเป็นปัจจัยดึงดูดคนในชนบทให้อพยพย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองเพื่อขายแรงงาน ส่งผลให้ชุมชนขาดศักยภาพในการรวมกันทำกิจกรรมกลุ่มทำให้เกิดการล่มสลายทางโครงสร้างวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งปัญหาสังคมเริ่มทวีความรุนแรง มีจำนวนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรม ปัญหาศีลธรรมตกต่ำ หรือปัญหาสังคมอื่นๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) โดยพบว่าทุกวันนี้ประเทศไทยมีอาชญากรรมในอัตราสูงมาก การปล้น จี้ ลักขโมยเกิดขึ้นอย่างมากมาย การคดโกงหรือคอร์รัปชันสาเหตุมาจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก อันได้แก่ ความย่อหย่อนในศีลธรรม คุณธรรม ความขาดแคลน รายได้ ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ความอยากได้ใคร่ดี ความกลัวว่าจะน้อยหน้าคนอื่น การแข่งขันในทางวัตถุ ความเคยชิน ความคิดว่าคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติ และปรากฏการณ์ในสังคมยังพบว่า คนไทยหมกมุ่นในอบายมุข ปัจจุบันคนไทยดื่มเหล้าสูงสุดเป็นอันดับ 1 ในเอเชีย ติดอันดับ 1 ใน 5 ของโลก มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ขณะที่ประเทศอื่นมีแนวโน้มลดลง และยังพบว่า คนไทยนิยมเล่นการพนันมีชื่อห่วยอย่างแพร่หลาย (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2554) ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว เมื่อผนวกกับความฟุ้งเฟ้อ ค่านิยมบริโภคนิยม ซึ่งแพร่หลายไปยังทุกระดับ ไม่ว่าผู้ใหญ่หรือเด็ก เมืองหรือชนบท จึงนำไปสู่ปัญหาต่างๆ มากมาย อาทิ ปัญหาหนี้สิน ปัญหาความแตกแยกในครอบครัว และปัญหาอาชญากรรม

โดยในขณะนี้สังคมไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตทางศีลธรรม ซึ่งโดยเนื้อแท้แล้ว ยังเป็นรากเหง้าของวิกฤตต่างๆ อีกมากมายในปัจจุบัน อาทิ วิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม วิกฤตทางการเมือง และวิกฤตทางเศรษฐกิจ ในการที่ทำให้คนมีศีลธรรมได้นั้นก็เพราะมีระบบเศรษฐกิจที่เกื้อกูลกัน หากต้องการชี้ให้เห็นว่าศีลธรรมของบุคคลนั้น นอกจากคุณธรรมภายในหรือจิตสำนึกแล้ว ยังต้องอาศัยเงื่อนไขทางสังคมหรือสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นองค์ประกอบด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ต้องมีระบบหรือโครงสร้างที่เกื้อกูลศีลธรรมหรือส่งเสริมให้คนทำดีได้ง่ายขึ้น ในขณะเดียวกันชุมชนเองก็สามารถพึ่งตนเองได้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ (Paradigm shift) และเจตคติที่ดีต่อชีวิต สังคมตามกรอบแนวคิดและเป้าหมายของการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554) ที่มุ่งพัฒนาประเทศสู่ "สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน"

(Green and happiness society) ภายใต้แนวปฏิบัติของ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการพัฒนาทุน 3 ประการ คือ ทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มุ่งการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นแก่คนในสังคมไทย (อำพน กิตติอำพน, 2547)

ท่ามกลางสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงได้มีชุมชนในจังหวัดเชียงราย ที่เห็นความสำคัญของการส่งเสริมให้คนมีศีลธรรม ทำความดี และสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้ที่กระทำความดีกับการที่ได้เห็นความดีของตนเอง โดยเล็งเห็นว่าความดีที่มีอยู่ในตัวของทุกคนในลักษณะนามธรรมมาแปรเปลี่ยนเป็นรูปธรรม สามารถสัมผัสได้ และได้เกิดแนวความคิดนำรูปแบบของธนาคาร มาเป็นต้นแบบในการดำเนินงานของ "ธนาคารความดี" ขึ้น โดยให้ผู้ที่ทำความดีสามารถนำความดีของตนมาฝากธนาคาร และสามารถสะสมความดีได้อันเป็นที่มาของการแสวงหาหนทางที่จะตอบคำถามที่เกิดขึ้นในใจของผู้คนในสังคม โดยกิจกรรมของธนาคารความดีได้สอดคล้องกับวิถีชุมชน (พระครูสุจิตนิกายมธรรม: สัมภาษณ์, 2556) ไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีภูมิคุ้มกันในตัวเอง มีคุณธรรม มีปัญญามีความพอเพียง เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีความอยู่เย็นเป็นสุข เป็นธรรม และยังยืนในชุมชน

จากการดำเนินงานของธนาคารความดีของทั้งสองคือ ธนาคารความดีตำบลห้วยม และป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นตำบลที่นำรูปแบบธนาคารความดีมาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นจนได้รับการยอมรับและเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นๆ โดยมีกระบวนการจัดการความรู้ (knowledge management) ที่สามารถเป็นช่องทางหนึ่งในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้กับคนในสังคมได้ตระหนักถึงคุณงามความดีที่ทรงคุณค่าในตัวของตนเอง รวมทั้งเป็นช่องทางที่สามารถช่วยให้ปัญหาสังคมต่างๆ ที่สังคมไทยเผชิญอยู่ในขณะนี้บรรเทาเบาบางลงไปได้ ซึ่งแน่นอนว่าองค์ความรู้ที่ได้มีการสั่งสมประสบการณ์ต่างๆ มากมายของธนาคารความดีทั้งสองแห่งต้องอาศัยองค์ความรู้ อันเป็นพลังสำคัญ ด้วยการนำคนในองค์กร ร่วมเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (tacit knowledge) และความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง (explicit knowledge) ซึ่งในปัจจุบันถือว่าเป็นเรื่องที่องค์กรทุกองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างๆ ให้ความสำคัญ โดยการให้คนในองค์กรเกิดการพัฒนาความรู้ และสร้างความคิดใหม่ๆ อยู่เสมอ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ในส่วนของยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มุ่งเน้นพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้เกิดภูมิคุ้มกันและเสริมสร้างคนไทย

ให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ และขยายต่อยอดองค์ความรู้มากขึ้น ดังนั้น การจัดการความรู้จึงต้องพัฒนาทั้งคน และองค์กรทั้งหมดนี้ จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาสังคมต่อไปได้ (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 : 11-12)

ผู้วิจัยจึงใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศเพื่อวิเคราะห์หารูปแบบการจัดการความรู้ของธนาคารความดีในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การพึ่งพาตนเอง มีการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและยกระดับองค์ความรู้ สร้างความเชื่อมั่นในการพึ่งพาตนเอง ซึ่งการค้นหาคำรู้ความจริงในการวิจัยครั้งนี้จะนำไปสู่โลก การเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนและการจัดการความรู้ของชุมชนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการความรู้ธนาคารความดีและการปฏิบัติที่เป็นเลิศของธนาคารความดี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย
4. เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยใช้เทคนิควิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยดังนี้

2.1 ประชากร คือ สมาชิกธนาคารความดีตำบลห้วยม้ง และตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย จำนวน 1,467 คน (ปี 2557)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกธนาคารความดีตำบลห้วยม้งและป่าหุ่ง จำนวน 314 คน ผู้วิจัยได้คำนวณกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนที่คำนวณตามสูตรของ Yamane (1973: 580-581) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจสภาพการณ์ การจัดการความรู้และความต้องการในการจัดการความรู้ธนาคารความดี

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

- คณะกรรมการธนาคารความดีตำบลห้วยม้ง และป่าหุ่ง แห่งละ 5 คน รวมจำนวน 10 คน

- ตัวแทนสมาชิกธนาคารความดีตำบลห้วยม้งและป่าหุ่ง แห่งละ 3 คนจำนวน 6 คน

- ผู้นำชุมชนและคณะทำงานในพื้นที่ทดลอง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี เจ้าอาวาส และคณะกรรมการธนาคารความดี จำนวน 8 คน

- สมาชิกธนาคารความดีในพื้นที่ทดลอง จำนวน 64 คน เพื่ออบรมยกระดับความรู้ในการจัดการความรู้ธนาคารความดี และประเมินผลรูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดี

2.4 พื้นที่ที่ใช้ในการทดลองในการวิจัยครั้งนี้ คือ บ้านร่องปลาข้าว ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้เลือกจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามคุณสมบัติที่กำหนด คือ เป็นชุมชนที่มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในการทำความดี และมีความยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

2.5 กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เพื่อหาข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้ โดยใช้การสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน สมาชิกธนาคารความดี เจ้าหน้าที่รัฐ (ครู และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข) ตัวแทนกลุ่มผู้สูงอายุ สตรี และเยาวชน

เครื่องมือการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัยดังนี้

- 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการณ์ในการจัดการความรู้ธนาคารความดี และความต้องการในการจัดการความรู้ของธนาคารความดี และแบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ตามประเด็นที่กำหนด ได้แก่ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การวิเคราะห์และสกัดความรู้ของธนาคารความดี การถ่ายโอนและเผยแพร่ความรู้ การประยุกต์และปรับความถูกต้องของความรู้ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศของธนาคารความดี

3) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถอดบทเรียนจากกระบวนการดำเนินการวิจัย ในการประยุกต์จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการอบรม การสนทนากลุ่มการจัดกิจกรรม และการประชุมข้อเสนอในการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพสภาพการณ์การจัดการความรู้ธนาคารความดีโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกับสมาชิกธนาคารความดีตำบลหัวงัมและป่าหุ่ง อำเภอบาง จังหวัดเชียงราย ซึ่งผู้วิจัยคำนวณกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนที่คำนวณตามสูตรของ Yamane (1973 : 580-581) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 314 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นการจัดการความรู้และการปฏิบัติที่เป็นเลิศของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ขั้นที่ 2 เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย เป็นการวิเคราะห์ สร้างรูปแบบและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) โดยผ่านการประเมินรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน พร้อมทั้งนำไปทดลองใช้ในพื้นที่เป้าหมาย

ขั้นที่ 3 เป็นการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย ดำเนินการดังนี้ 1) การศึกษาดูงาน 2) การเตรียมชุมชน 3) การอบรมเพื่อยกระดับการจัดการความรู้ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม แบบประเมินผลหลังการอบรม ดำเนินการอบรม 1 วัน ประเมินผลความพึงพอใจหลังการอบรมและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาเนื้อหา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4)การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้เป็นการจัดเวทีสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปบทเรียนหลังการจัดกิจกรรม และ 5) การประชุมข้อเสนอแนะการจัดการความรู้

ขั้นที่ 4 เป็นการประเมินผลรูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย โดยสอบถามความพึงพอใจของสมาชิกธนาคารความดี

ที่มีต่อการจัดการความรู้ธนาการความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ ความพึงพอใจมากที่สุด ความพึงพอใจมาก ความพึงพอใจปานกลาง ความพึงพอใจน้อย และความพึงพอใจน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพรรณนาเนื้อหา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์สภาพสภาพการณ์การจัดการ และความพึงพอใจของสมาชิกธนาการความดีที่มีต่อการจัดการความรู้ธนาการความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปบทเรียนหลังการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ของธนาการความดี

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการณ์การจัดการความรู้ธนาการความดีและการปฏิบัติที่เป็นเลิศของธนาการความดี แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ผลการวิจัยเชิงปริมาณและผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1.1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยสภาพการณ์การจัดการความรู้ ธนาการความดี พบว่า สภาพการณ์การจัดการความรู้ของธนาการความดีในภาพรวม อยู่ในระดับมากและความต้องการในการจัดการความรู้ของธนาการความดี พบว่า ความต้องการจัดการความรู้ของธนาการความดีมีผลการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก

1.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1.2.1 การจัดการความรู้ของธนาการความดี ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ มีช่องทางในการแสวงหาความรู้จากตัวบุคคลมาจัดเก็บไว้ให้เป็นระบบเพื่อนำไปใช้ประโยชน์กับธนาการความดีจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การถ่ายทอดความรู้ ซึ่งความรู้จะแฝงอยู่ตัวบุคคลจากกระบวนการฝึกอบรม และจากการศึกษาดูงาน การสร้างความรู้ มีกระบวนการในสร้างความรู้จากความรู้ที่ได้จากการแสวงหาความรู้ รวมถึงวิธีการสร้างและพัฒนาความรู้ที่ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการพบปะ พูดคุยสื่อสารระหว่างกัน การทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริง

เป็นวิธีการสร้างความรู้ที่เห็นได้ชัดเจนและก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกธนาคารความดี การจัดเก็บความรู้ เป็นการจัดเก็บหรือการบันทึกข้อมูลความรู้ไว้ในสื่อต่างๆ เพื่อให้ง่ายต่อการนำความรู้ไปใช้โดยกระบวนการจัดเก็บความรู้ของธนาคารความดี การวิเคราะห์และสกัดความรู้ของธนาคารความดีใช้กระบวนการในการพูดคุยปรึกษาหารือกันในการดำเนินกิจกรรมจะใช้การแนะนำและแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ซึ่งกันและกัน และนำปัญหาหรือข้อเสนอนำมาปรึกษาหารือกัน การถ่ายโอนและเผยแพร่ความรู้ เป็นกระบวนการถ่ายโอนและเผยแพร่ความรู้ ทั้งให้สมาชิกภายในและภายนอกได้เรียนรู้ โดยการดำเนินงานของธนาคารความดีได้มีวิธีการถ่ายโอนและเผยแพร่ความรู้ในลักษณะ สื่อหรือนวัตกรรมเผยแพร่เชิงรุกที่หลากหลาย ซึ่งได้มีการผลิตสื่อในรูปแบบได้แก่ บทเพลงธนาคารความดี แผ่นพับ วารสาร บ้ายประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ จัดบูธ ประชาสัมพันธ์ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ และการประยุกต์และปรับความถูกต้องของความรู้ เป็นการนำเอาความรู้ที่สั่งสมมาจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เป็นภูมิปัญญาเดิมของสมาชิกมาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมของธนาคาร พัฒนาจนเป็นเทคนิควิธีการที่เป็นลักษณะของธนาคารความดี ซึ่งองค์ความรู้หรือขั้นตอนวิธีการต่างๆ จึงต้องมีการประยุกต์และปรับความรู้ให้ใช้ได้กับกิจกรรมแต่ละกิจกรรมผ่านการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน

1.2.2 การปฏิบัติที่เป็นเลิศของธนาคารความดี กิจกรรมของธนาคารความดี ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่เป็นเลิศของธนาคารความดี ในการดำเนินการได้สอดคล้องกับความคาดหวังของสมาชิกกลุ่ม เป็นกระบวนการบริหารจัดการที่สร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับสมาชิกธนาคารความดี คือ การยึดถือกฎระเบียบเป็นแนวทางปฏิบัติ ความไว้วางใจและการยอมรับซึ่งกันและกัน ซื่อสัตย์และเสียสละ ซึ่งการปฏิบัติที่เป็นเลิศของธนาคารความดีต้องอาศัยทุนสังคมที่แฝงอยู่ในชุมชน และทุนสังคมที่สำคัญที่อยู่ในชุมชนที่ส่งผลต่อการปฏิบัติเป็นเลิศ ประกอบด้วยศาสนธรรม หรือหลักธรรมในศาสนา วัฒนธรรมในชุมชน ทรัพยากรบุคคลและเครือข่ายบุคคล ความเอื้ออาทร การมีส่วนร่วมและความสามัคคี

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย ในการร่างรูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ธนาคารความดี ประกอบด้วย ผู้รู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ผู้นำชุมชนและแกนนำผู้ร่วมก่อตั้งธนาคารความดี ซึ่งผลการร่างรูปแบบมีองค์ประกอบ การจัดการความรู้ ได้แก่ ความรับผิดชอบ จุดมุ่งหมาย/จุดประสงค์ สร้างเครือข่ายในการทำงาน หลักธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วมของประชาชน ภาวะผู้นำ กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

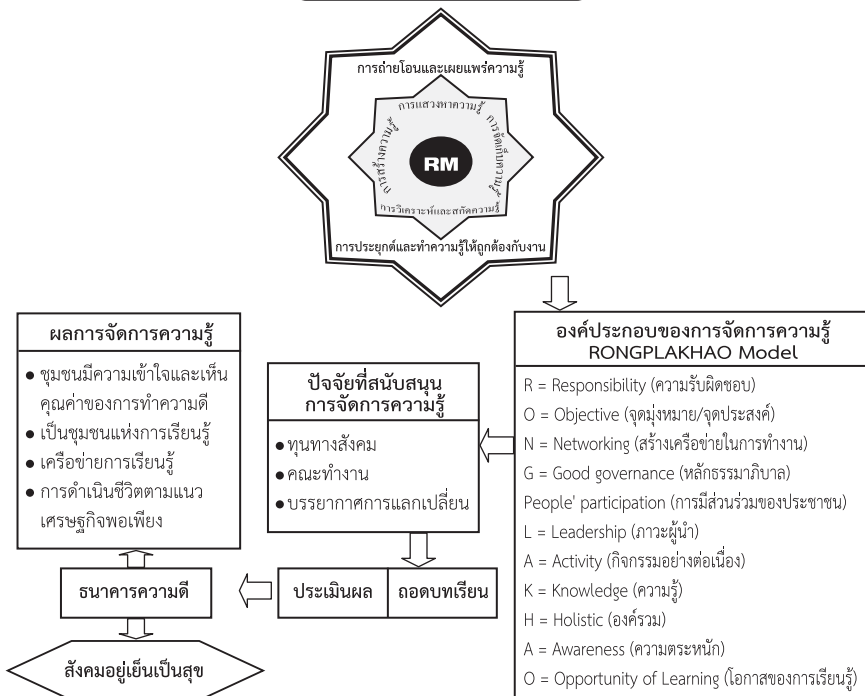
ความรู้ องค์กรวม ความตระหนัก และโอกาสของการเรียนรู้ สำหรับปัจจัยที่สนับสนุนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย ทุนทางสังคม คณะทำงาน และบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเกณฑ์พิจารณาองค์ประกอบในการกำหนดคือ (1) สิ่งที่สำคัญ (2) สิ่งที่เป็น (3) สิ่งที่เป็นประโยชน์และ (4) สิ่งที่ชุมชนมีอยู่ ดังแผนภาพ 1

รูปแบบการจัดการความรู้ของธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย

หลักการ : เพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทยจากการจัดการความรู้ธนาคารความดี

วัตถุประสงค์ : เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย

RONGPLAKHAO Model

แผนภาพ 1 รูปแบบการจัดการความรู้ของธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย

3.1 ผลการศึกษาดูงาน จากการที่ได้เรียนรู้ผ่านการศึกษาดูงานสิ่งที่ได้นำมาสู่การวางแผนการดำเนินงานของคณะทำงาน ได้แก่ การจัดเตรียมชุมชน มีการประชุมชี้แจงให้กับชาวบ้านที่สนใจ โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน และเสียงตามสายการจัดตั้งธนาคารความดี และการจัดโครงสร้างคณะกรรมการและคณะทำงาน

3.2 ผลการเตรียมชุมชน มีการประชุมชี้แจงเพื่อเตรียมชุมชนด้วยการทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน รวมทั้งสร้างทีมและแกนนำ เพื่อนำไปสู่การก่อตั้งธนาคารความดีในพื้นที่ทดลองคือธนาคารความดีบ้านร่องปลาแก้ว โดยมีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคณะทำงานในการนำมาปฏิบัติใช้ ตามหลักพุทธศาสนา หลักวิถีชีวิตและน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวคิดการกำหนดเมนูการทำ ความดีและการเกณฑ์คะแนนในการสะสมความดีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับชุมชนสรุปได้ว่า การเตรียมจัดเตรียมชุมชนเป็นแนวทางเบื้องต้นในการระดมความคิดด้วยการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของการเตรียมกลุ่มพื้นที่เป้าหมาย ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลลัพธ์ ในแต่ละกระบวนการ

3.3 ผลการอบรมเพื่อยกระดับการจัดการความรู้ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นหรือส่วนที่ขาดหายและพิจารณาส่วนที่เพิ่มเติมเห็นควรให้มีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ให้กับชุมชน จึงได้กำหนดหัวข้อในการจัดอบรม คือ การจัดการความรู้ของธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย โดยพบผู้เข้ารับการอบรมมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมเท่ากับ 12.80 และคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมเท่ากับ 17.23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมในภาพรวมผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

3.4 ผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชน ทำให้ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มต่างๆ มีโอกาสพบปะทบทวนแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างความเข้าใจทางด้านมิติการจัดการความรู้และมิติของธนาคารความดีมากขึ้น พอใจกับสถานการณ์ของธนาคารความดีในชุมชน มีความภาคภูมิใจที่มีธนาคารความดีเป็นศูนย์รวมการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนทำความดี ซึ่งต้องการให้ชุมชนเห็นคุณค่าความสำคัญของธนาคารความดีเพื่อจะทำให้ชุมชนเป็นชุมชนที่น่าอยู่และเป็นสุข สะท้อนให้เห็นว่าผู้นำมีการตื่นตัวและให้ความสำคัญของการดำเนินกิจกรรมของธนาคารความดี

จากประเด็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้สะท้อนผลของการใช้รูปแบบการจัดการความรู้ ธารณาการความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย ประทับกับเห็นปรากฏการณ์ที่เด่นชัดของชุมชนที่สะท้อนออกมาในรูปของผลของกิจกรรมที่อยู่ภายใต้เกณฑ์ การทำความดี พบว่า ไม่มีการเล่นการพนัน ไม่มีการเลื้อยสุราในงานศพหรืองานบอย เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ วันพระ วันเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา วันสงกรานต์ วันสืบชะตาหมู่บ้าน พัฒนาหมู่บ้าน พัฒนาวัด การรับประทานอาหารปลอดสารพิษ การออกกำลังกายสม่ำเสมอ การทำลายแหล่งเพาะ- พันธุ์ยุงลาย การตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ การผสมผสานใช้สมุนไพรและแผนปัจจุบัน ในการดูแลสุขภาพ รักษาโรค และดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

3.5 ผลการประชุมสัมมนาการประชุมสัมมนาเพื่อการจัดการความรู้ของธารณาการความดี เพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย ผลจากการประชุมสรุปได้ว่า บริบททางสังคมของบ้านร่องปลาคำมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ยังคงมีความเป็นชนบท อยู่มาก โดยบริบทเหล่านี้เป็นปัจจัยเอื้ออย่างหนึ่งให้การขับเคลื่อนธารณาการความดีเกิดขึ้น และดำเนินการ ในส่วนจุดแข็งของธารณาการความดีได้สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับชุมชน สร้างความสามัคคีในชุมชน เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาในทุกๆ ด้าน เกิดการให้ แบ่งปัน และช่วยเหลือกันมากขึ้น สำหรับจุดอ่อนหรือข้อจำกัดที่ค้นพบของธารณาการความดี ปัญหา การขาดแคลนแรงงาน ถือเป็นประเด็นหลักที่ถูกหยิบมาวิพากษ์มากที่สุด รวมทั้ง ขาดการขยายกลุ่มเป้าหมายเชิงรุกไปยังเยาวชน และปัญหาการจัดหมวดหมู่เมนูความดี และได้เสนอทางออกของการแก้ไขปัญหาและแนวทางการขับเคลื่อนธารณาการความดี คือ สร้างแกนนำจากรุ่นสู่รุ่นใหม่ ผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการที่เกี่ยวกับการเผยแพร่องค์ความรู้ที่มี ประสิทธิภาพ ขยายกลุ่มเป้าหมายเชิงรุกไปยังกลุ่มเยาวชน การจัดหมวดหมู่เมนูความดี ให้ชัดเจน

3.6 ผลการจัดการความรู้ พบว่า ชุมชนมีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของความเป็น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่สามารถให้ทุกคนเข้าไปศึกษาเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง มีเครือข่าย การเรียนรู้ภายในชุมชนและนอกชุมชน มีการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ- พอเพียง อาทิเช่น ปลูกผักสวนครัว การลดปริมาณการใช้สารเคมีและการประหยัดดอต่อม

4. ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการความรู้ของธารณาการความดีเพื่อ เสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย เป็นการตรวจสอบและรับรองรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินรูปแบบ และนำไปสู่เวทีประชุมข้อเสนอเชิงนโยบายของ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รับรองรูปแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 4 ด้าน คือ ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.00) ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.00) ความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.01) ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.15) และเวทีประชุมผู้มีส่วนได้เสียเห็นว่าภาพรวมของรูปแบบอยู่ในเกณฑ์ดี ครอบคลุมในทุกประเด็น ไม่ต้องปรับปรุงหรือแก้ไขส่วนใดเพิ่มเติม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยและข้อค้นพบดังที่กล่าวมาในผลการวิจัยนั้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ครอบคลุม 3 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพการณ์การจัดการความรู้ธนาคารความดี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยขั้นตอนการจัดเก็บความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ธนาคารความดีมีข้อจำกัดในการจัดเก็บความรู้ ซึ่งเป็นความจำเป็นในลำดับแรก อาจเป็นเพราะว่าระบบการจัดเก็บความรู้ยังขาดเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมและการเข้าถึง รวมทั้งในการจัดเก็บความรู้จากขาดอุปกรณ์ในการจัดเก็บความรู้ที่สามารถสร้างความรู้และความเข้าใจได้ง่าย ประกอบกับคณะกรรมการและสมาชิกธนาคารความดีมีความรู้ทักษะและประสบการณ์เฉพาะของตนเองต่างคนต่างเก็บมีการสื่อสารหรือการอธิบายสู่กันฟัง ซึ่งอาจจะส่งผลต่อความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่ไม่สามารถให้เข้าใจตรงกัน และจากผลการวิจัยพบว่าความรู้ของสมาชิกธนาคารความดีที่มีอยู่แต่ละบุคคลได้นำมาถ่ายทอดและแบ่งปันกันที่ผ่านกิจกรรมภายใต้ธนาคารความดี สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคณะ (2548:21) และ อนงค์ สระบัว (2552:67) ได้จำแนกความรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือความรู้ที่ฝังลึกในคน เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวตนเกิดจากประสบการณ์ การเรียนรู้หรือพรสวรรค์ต่างๆ ความเชื่อ ค่านิยม หรือความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน อธิบายออกมายากแต่สามารถพัฒนาและแบ่งปันได้ และความรู้ที่ชัดแจ้งหรือความรู้เปิดเผยเป็นความรู้ที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรสามารถถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนิยามความหมายการจัดการความรู้ของ ประเวศ วะสี (2550: 47-48) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้ หมายถึงการจัดการให้มีการค้นพบความรู้ ความชำนาญที่แฝงเร้นในตัวคนหาทางนำออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตกแต่งให้ง่ายต่อการใช้สอยและมีประโยชน์เพิ่มขึ้นมีการต่อยอดให้คงงามและใช้ได้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงและกาลเทศะ

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย จากผลการพัฒนารูปแบบ ทำให้ได้รูปแบบการจัดการความรู้ ที่ผู้วิจัยซึ่งผู้วิจัยใช้ชื่อว่า "RONGPLAKHAO Model" รูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 มีวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่มุ่งสู่ "สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน" (Green and Happiness Society) โดยยึดแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาแบบบูรณาการที่เป็นองค์รวมมีคนเป็นศูนย์กลาง และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550 : 1-3) ได้ดำเนินการพัฒนาด้านชีวิตความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย โดยยึดแนวคิดพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ คือ (1) มีความสอดคล้องกับ "วิสัยทัศน์ประเทศไทย" ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่มุ่งพัฒนาประเทศไทยสู่ "สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน" (2) ยึดหลักปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (3) ยึดแนวคิดในการพัฒนาที่มีเป็นองค์รวมมีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยมีหลักการจัดทำดัชนีที่กำหนดจากปัจจัยร่วมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับร่วมกัน และเห็นถึงความสำคัญยอมรับที่จะใช้ความสุขเป็นค่านิยมร่วม โดยที่การพัฒนาด้านชีวิตความอยู่เย็นเป็นสุข โดยแบ่งดัชนีชีวิตความอยู่เย็นเป็นสุขเป็น ระดับ ระดับสังคมไทย ระดับชุมชน และระดับครอบครัว / บุคคล รูปแบบความอยู่เย็นเป็นสุขของประเทศไทยได้รับแนวคิดหรืออิทธิพลจากแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (ประเวศ วะสี, 2549 : 22) ที่เน้นการพัฒนาจากฐานของชุมชน จนถึงระดับชาติให้รู้จักการพัฒนาที่คำนึงถึง ความมีเหตุผลความพอประมาณและมีภูมิคุ้มกัน โดยใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นฐานของการพัฒนา และสิ่งสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมายคือ พลังการจัดการความรู้ ดังแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2548 : 55) ที่กล่าวว่า พลังที่ทำให้การจัดการความรู้ดำเนินไปได้และก่อให้เกิดผลสำเร็จนั้น ได้แก่ พลังปัญญาของผู้ปฏิบัติ พลังทุนปัญญาที่มีอยู่ในองค์กร ชุมชนท้องถิ่น หรือสังคม ซึ่งทุนปัญญาเหล่านี้มีอยู่ในคน ความสัมพันธ์ระหว่างคน หรืออยู่ในวัฒนธรรม ประเพณีและทุนปัญญา โดยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มองในมุมหนึ่งเป็นกิจกรรมที่ทุกคนทำอยู่ในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องไม่ยาก ในการทำอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมาย เพื่อการพัฒนางาน พัฒนางค์กร และพัฒนาบุคคล

จากผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย เป็นรูปแบบที่พบว่ามีความสำเร็จบังเกิดผลตามที่คาดหวังไว้ โดยสิ่งที่เกิดขึ้นที่เห็นเด่นชัดคือ 1) เกิดบุคคลสำคัญในการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ผู้ปฏิบัติงานกลุ่ม (Practitioner) ผู้จดบันทึก (Note Taker) และผู้ประสานงาน (Network Manager) สอดคล้องกับ Nonaka and Takeuchi (1995 : 20-25) การสร้างทีมจัดการเริ่มที่ตัวบุคคลเป็นหลัก สมาชิกในองค์กรเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการจัดการความรู้ คือ ผู้จัดการความรู้ตัวจริงเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานหลัก กลุ่มผู้บริหารระดับกลางเป็นพวกตีความ แปลงความรู้ให้เป็นความรู้ในกระดาด้า กลุ่มผู้บริหารความรู้ทำหน้าที่กำหนดเป้าหมาย สร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนและคอยสกัดความรู้ให้เกิดมูลค่า สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2548 : 23-48) ที่ว่าบุคคลสำคัญในการจัดการความรู้ในองค์กร ได้แก่ คุณอำนวยเป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ในเชิงกิจกรรม ระบบและวัฒนธรรม คุณกิจ เป็นผู้ปฏิบัติงานกลุ่ม ถือเป็นนักจัดการความรู้หรือผู้ดำเนินกิจกรรมประมาณร้อยละ 90 ของทั้งหมดคุณลิขิต เป็นผู้จดบันทึกข้อมูลในกิจกรรมการจัดการความรู้ เรื่องเล่า สรุปความรู้ บันทึกการประชุม และคุณประสาน เป็นผู้ทำหน้าที่ประสานเครือข่ายการจัดการความรู้ระหว่างกลุ่มองค์กร 2) เกิดการเรียนรู้ควบคู่การปฏิบัติซึ่งมีที่มาของความรู้ได้จากปัญหา การตั้งคำถาม การแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติจริงจนเกิดองค์ความรู้ที่เหมาะสม นำไปสู่การจัดการความรู้ตามประเด็นที่สนใจ ประกอบด้วย การสร้างความรู้ การจำแนก การจัดเก็บ การนำไปใช้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการประเมินผล สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2545 : 21) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่เพียงพอที่จะทำให้เรื่องนั้นสำเร็จ เพราะคนอื่น ๆ องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องไม่ได้เรียนรู้ การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติเท่านั้นจะบังเกิดผลสำเร็จซึ่งต้องจัดการความรู้ผ่านการปฏิบัติเป็นชุดความรู้ของแต่ละกลุ่มองค์กร 3) สังคมอยู่เย็นเป็นสุขที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านร่องปลาแก้ว ซึ่งสามารถเห็นปรากฏการณ์ที่เด่นชัดของชุมชนที่สะท้อนออกมาในรูปของผลของกิจกรรมที่อยู่ภายใต้เกณฑ์การทำความดีและกรอบแนวคิดของแผนการทำความดี คือ ปฏิบัติตามวิถีพุทธ วิถีเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีชีวิต ซึ่งส่งผลให้เกิดความสุขใจจากภายในและเกิดความภาคภูมิใจในการทำดี เมื่อการมองโลกในแง่ดีมากขึ้น ย่อมตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง เกิดการเข้าใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรามากขึ้น ในครอบครัวเกิดความเข้าใจและไว้วางใจกันเพิ่มขึ้น ทำให้ปัญหาความขัดแย้ง การขาดการใส่ใจในครอบครัวลดลง รวมทั้งเป็นการกระตุ้นให้คนที่ไม่ให้

ความร่วมมือกับชุมชนได้เห็นตัวอย่างของคนที่ทำงานเพื่อชุมชน สนใจเข้าร่วมทำกิจกรรม ก่อให้เกิดความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือ ส่งผลให้ชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สม นาसान (2551 : 208-209) ที่กล่าวว่า ความอยู่เย็นเป็นสุขมองในทุกมิติ ทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอันเกี่ยวกับ ดินน้ำป่า พื้นที่ทำกินและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในชุมชน ด้าน สุขภาพดีที่สะท้อนให้เห็นการมีสุขภาพดีทั้งกาย ใจ ได้สะท้อนให้เห็นถึง ระบบเศรษฐกิจ ที่สมดุลในด้านการประกอบอาชีพมีรายได้รายจ่ายที่สมดุล อันมีฐานคิดคือเศรษฐกิจแบบ พอเพียง ในด้านสังคม วัฒนธรรมที่ดีมีคุณธรรม สะท้อนให้เห็นถึงคนในชุมชนอยู่ในสังคมที่ ปกติสุข สงบสุข รู้รักสามัคคี มีวัฒนธรรมที่ดีงาม คนในชุมชนมีความเอื้ออารีต่อกัน และครอบครัวมีความอบอุ่น

3. การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ธนาการความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็น เป็นสุขของชุมชนไทยจากผลการวิจัยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ ธนาการความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความถูกต้องและ ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

จากผลการประเมินรูปแบบผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าใน กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดมาจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดและผลการวิจัย รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการ ปฏิบัติงานในด้านธนาการความดีโดยตรง ทำให้ผลการประเมินมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความถูกต้องและ ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการจัดการ ความรู้ธนาการความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทยในภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งเมื่อพิจารณารายละเอียดของรูปแบบ "RONGPLAKHAO" พบว่า ในด้านความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่า ในกระบวนการ ทำงานต้องอาศัยความเป็นหนึ่งใจเดียวกันเริ่มตั้งแต่การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน การมีแนวร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งในการขับเคลื่อนที่สามารถให้ราบรื่นได้ต้องอาศัย ภาวะความเป็นผู้นำที่สร้างให้เกิดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเรียนรู้และโอกาส การเรียนรู้ให้สมาชิกได้ทั่วถึงและต่อเนื่อง ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความรับผิดชอบ อาจจะเป็นเพราะว่า การปฏิบัติงานในธนาการความดีต้องใช้เวลาและความทุ่มเท ในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ซึ่งในการดำเนินงานของธนาการความดีไม่ใช่เป็นงานประจำ

ประกอบกับความภาระหน้าที่ในการประกอบอาชีพเป็นงานหลักจึงอาจไม่มีเวลาที่จะเข้ามา
รับผิดชอบในปฏิบัติงานได้เต็มที่

การประเมินผลโดยถอดบทเรียนในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า ผู้นำชุมชน
คณะกรรมการธนาคารความดี สมาชิกธนาคารความดีและผู้เกี่ยวข้องมีการแลกเปลี่ยน
ร่วมกัน เห็นคุณค่าความสำคัญของการทำความดี มีการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือ
เกิดบุคคลสำคัญในการเรียนรู้ มีความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้และกระบวนการใน
การจัดการความรู้มากขึ้น รวมทั้งยังเป็นการพัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชนเกิดการ
พึ่งตนเอง อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความยั่งยืนเป็นสุขของชุมชนต่อไป

ผลการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้นำชุมชน
ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องมีความตระหนักในการทำงานเพื่อส่วนรวมเล็งเห็นประโยชน์และ
เห็นคุณค่าของความดี จึงเข้ามาทำงานแบบมีส่วนร่วมมากขึ้นทั้งในการวางแผน ร่วมปฏิบัติ
ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นมิตร
มีเหตุผล มีความเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล และมีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน ซึ่งจากเวทีแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ของผู้นำชุมชน ในทุกขั้นตอนล้วนเป็นการแลกเปลี่ยนรู้ทั้งสิ้น เพราะทุกขั้นตอน
เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง มีการลงมติดูร่วมกัน และเน้นพัฒนาศักยภาพคนใน
ชุมชนเป็นสำคัญ ทำให้ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจชุมชนและกระบวนการจัดการความรู้มากขึ้น
สามารถคิดวิเคราะห์และถอดบทเรียนได้ด้วยตนเอง สามารถนำความดีที่อยู่ในตัวบุคคล
ออกมาเพิ่มคุณค่าให้กับตนเองและชุมชนได้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการยกระดับ
ความรู้ เพื่อหาแนวทางนำความรู้ที่ฝังลึกที่อยู่ในตัวคนออกมา เปลี่ยนความรู้จึงหม่นหมอง
โดยการรวมตัวมาพบกัน และมีเป้าหมายในเรื่องเดียวกันในระดับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการนำกิจกรรมธนาคารความดีในแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของท้องถิ่น
โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการดำเนินงานฟื้นฟูพัฒนาและส่งเสริมให้เกิด
การบูรณาการร่วมกันกับสถาบันในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน และองค์กรภาคีเครือข่าย
ในชุมชน

1.2 ควรส่งเสริมให้ธนาคารความดี เป็นศูนย์การจัดการเรียนรู้ขึ้นในชุมชน เพื่อใช้

เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ของสมาชิก ชุมชน และเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และศูนย์การจัดการความรู้ของธนาคารความดีที่ถือเป็นกลไกขับเคลื่อนให้ทีมงานจัดการความรู้ คณะกรรมการและสมาชิกธนาคารความดีได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองค้นพบหรือได้สื่อสารแลกเปลี่ยน รวมถึงข้อสรุปที่ได้จากการสรุปทบทวนและควรนำบันทึกหลังการปฏิบัติ มาสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้มาจากการปฏิบัติอย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า การนำรูปแบบการจัดการความรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ไปใช้มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถที่จะดำเนินชีวิตไปได้อย่างสงบสุข และพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนความดีโดยนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในลักษณะของคะแนนความดี ผลจากการดำเนินการสามารถทำให้คนมีความสุข มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยได้รับค่าความดีเป็นสิ่งตอบแทนแล้วสามารถนำมาแลกเปลี่ยนสิ่งของได้ ดังนั้นในการนำรูปแบบไปปรับใช้ควรมีการปรับकुโบายให้เหมาะสมกับกิจกรรมและสร้างแรงจูงใจที่น่าสนใจกับทุกกลุ่มคน

2.2 จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้นำในชุมชนเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของธนาคารความดี เนื่องจากผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทและมีอำนาจในการชักชวนให้ลูกบ้านปฏิบัติตามได้ หากผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทในส่วนของการรณรงค์ทำให้การดำเนินงานและการขับเคลื่อนธนาคารความดีเป็นไปอย่างราบรื่นและมีความยั่งยืน ดังนั้นแนวทางที่ควรดำเนินการคือ การจัดอบรมเกี่ยวกับธนาคารความดีให้กับกลุ่มผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งก้านั้น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน เมื่อชาวบ้านมีปัญหาสามารถมาสอบถามแล้วได้รับคำตอบที่ถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการขยายพื้นที่อื่นๆ ในการศึกษาที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น บริบทสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมและกลุ่มคน หรืออื่นๆ เพื่อเทียบเคียงผลของการจัดการความรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อสรุปที่ชัดเจนขึ้นทั้งนี้จะสามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดรูปแบบและแนวทางการพัฒนาธนาคารความดีมีรูปแบบที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

3.2 ควรมีการศึกษาตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานของธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของคนในชุมชนเป็น 3 ระดับ คือ ระดับครอบครัว ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน และระดับตำบล เนื่องจากตัวชี้วัดในแต่ละระดับมีระดับที่แตกต่างกัน โดยวิเคราะห์ให้เห็นความเชื่อมโยงของตัวชี้วัดทั้ง 3 ระดับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน.(2549). **คู่มือปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือน**. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- ประเวศ วะสี. (2545). **ยุทธศาสตร์เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคมและศีลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- _____. (2549). **มรรค 12 สู่ประเทศไทยอยู่เย็นเป็นสุข**. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ.
- _____. (2550). **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม**. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- วิจารณ์ พานิช. (2548). **การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : ตลาดตา.
- ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. (2554). **สถานะความรู้เพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์**. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สม นาसान. (2551). **การพัฒนารูปแบบชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขในหมู่บ้านชนบทอีสาน**. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคณะ (2548). **การจัดการความรู้**. กรุงเทพฯ : กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10**. กรุงเทพฯ. สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคม.
- อนงค์ สระบัว (2552). **รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวชี้วัดการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาอนงค์ สระบัว**. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อำพน กิตติอำพน (2547). **สภาพัฒน์ได้สะท้อนตัวชี้วัด 4 ตัว ในรายงานภาวะทางสังคม** <http://www.manager.co.th> เข้าถึงเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2555.
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). **The knowledge-creating company : How Japanese companies create the dynamics of innovation**. New York: Oxford University Press.